

ПРАВААБАРОНЦЫ ЗА СВАБОДНЫЯ ВЫБАРЫ

Мы, удзельнікі незалежнай кампаніі па назіранні за выбарамі "Праваабаронцы за свабодныя выбары", мэтай якой з'яўляецца ацэнка выбарчага працэсу з пункту гледжання беларускага заканадаўства і міжнародных стандартаў свабодных і дэмакратычных выбараў, інфармаванне беларускай грамадскасці і міжнароднай супольнасці аб ходзе выбарчай кампаніі і выніках назірання,

- падкрэсліваючы, што дэмакратычныя выбары служаць асновай для легітымнага кіравання дзяржавай;

- нагадваючы, што права выбіраць і быць выбраным з'яўляецца канстытуцыйным і забяспечваецца дзяржавай;

- усведамляючы, што ўвесь выбарчы працэс ва ўмовах пандэміі павінен быць накіраваны на правядзенне сумленных і свабодных выбараў і забяспечваць бяспеку як выбаршчыкаў, так і ўсіх іншых удзельнікаў выбараў;

- падзяляючы [пазіцыю Арганізацыі Аб'яднаных Нацый](#), згодна з якой пандэмія COVID-19 з'яўляецца надзвычайнай сітуацыяй у сферы грамадскай аховы здароўя, якая пагражае перарасці ў крызіс правоў чалавека¹, у сувязі з чым на ўсіх нас ляжыць адказнасць за выпрацоўку больш эфектыўных і інклюзіўных рашэнняў для сённяшняй надзвычайнай сітуацыі і заўтрашняга аднаўлення;

- адзначаючы важнасць дыялогу грамадзянскай супольнасці і дзяржаўных органаў у мэтах забеспячэння свабодных і справядлівых выбараў,

прапануем зацікаўленым органам заканадаўчай і выканаўчай улады Беларусі распрацаваць і прыняць комплекс заканадаўчых і арганізацыйных мер, якія забяспечаць бяспечнае ажыццяўленне ўсіх без выключэння выбарчых правоў грамадзян без іх непарапартыйнага абмежавання ва ўмовах пандэміі і кампенсуюць суразмерныя абмежаванні прадастаўленнем новых магчымасцяў, адначасова выказваючы гатоўнасць прыняць удзел у выпрацоўцы такіх мер.

Мы канстатуем наяўнасць патэнцыйнай небяспекі для жыцця і здароўя грамадзян ва ўсіх працэдурах выбарчага працэсу, якія прадугледжваюць кантакт людзей, а тым больш, знаходжанне людзей у адным месцы як у памяшканні, так і на адкрытым паветры. Мы ведаем, што ўспрыманне гэтай небяспекі будзе перашкодай для свабоднага ўдзелу грамадзян і палітычных суб'ектаў у выбарчым працэсе, прывядзе да зніжэння легітымнасці выбараў і можа стаць сур'ёзным бар'ерам для рэалізацыі найважнейшых правоў выбаршчыкаў і актыўных удзельнікаў выбарчага працэсу.

Некаторыя з планаваных змяненняў могуць быць актуальныя і ў будучыні, ствараючы празрыстую, адкрытую абстаноўку на выбарах, якая ўлічвае рэкамендацыі нацыянальных і міжнародных назіральнікаў.

Унясенне змяненняў і дапаўненняў у выбарчы працэс неабходна праводзіць з максімальным улікам інфекцыйных рызык, адначасова забяспечваючы ўмовы для правядзення сумленных і справядлівых выбараў.

¹ <https://www.un.org/ru/coronavirus/we-are-all-together-human-rights-and-covid-19-response>

У гэтых мэтах прапануем:

суб'ектам заканадаўчай ініцыятывы і парламенту:

- унесці ў Выбарчы кодэкс Рэспублікі Беларусь (далей – ВК) змены ў артыкулы, якія ўстанаўліваюць парадак вылучэння кандыдата ў прэзідэнты, і замацаваць магчымасць і парадак дачы згоды выбаршчыкам аб вылучэнні асобы кандыдатам у прэзідэнты, акрамя непасрэднага афармлення ў падпісным лісце ў прысутнасці члена ініцыятыўнай групы, таксама і шляхам дыстанцыйнага выказвання такой згоды, а менавіта: **па пошце, па электроннай пошце, з дапамогай службы кароткіх паведамленняў аператараў мабільнай сувязі, з дапамогай электроннай перадачы выявы запоўненага падпіснага ліста; змяніць парадак праверкі подпісаў, пададзеных у падтрымку кандыдата.**

З моманту ўнясення змяненняў у ВК у Цэнтральнай камісіі Рэспублікі Беларусь будзе магчымасць рэгуляваць пералічаныя пытанні шляхам выдання адпаведных пастановаў.

Такія змены будуць таксама адпавядаць рэкамендацыям міжнароднай місіі БДПЧ АБСЕ па назіранні за выбарамі ў Рэспубліцы Беларусь, дзе ў частцы рэгулявання збору подпісаў, прапануецца наступнае:

"Органы ўлады павінны забяспечыць роўныя ўмовы для збору подпісаў у падтрымку кандыдатаў. У адпаведнасці з добрасумленнымі электаральнымі практыкамі колькасць неабходных подпісаў можа быць скарачана, а аб'ектыўнай і празрыстай праверцы павінны падвяргацца ўсе подпісы".

Цэнтральнай камісіі Рэспублікі Беларусь па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх рэферэндумаў:

- пры распрацоўцы і прыняцці пастановаў, якія рэгулююць асобныя этапы выбарчага працэсу, улічваць небяспекі распаўсюджвання COVID-19;

- указаць тэрытарыяльным камісіям на неабходнасць забеспячэння магчымасці электроннай падачы зваротаў, інфармацыі і неабходных копіяў дакументаў удзельнікамі выбараў і назіральнікамі ў адрас камісій;

- у мэтах прафілактыкі распаўсюджвання віруса прадугледзець магчымасць правядзення пасяджэнняў калегіяльных органаў шляхам арганізацыі відэаканферэнцыі, у тым ліку магчымасць удзелу ў пасяджэнні зацікаўленых бакоў па відэасувязі;

- забяспечыць акрэдытаваным назіральнікам, давераным асобам кандыдатаў і прадстаўнікам сродкаў масавай інфармацыі магчымасць назірання за ўсімі этапамі выбарчага працэсу, у прыватнасці – пасяджэннямі камісій і галасаваннем, з дапамогай відэаканферэнцыі з наступным размяшчэннем электроннай копіі пратакола на сайце ў глабальнай сетцы Інтэрнэт мясцовых органаў улады, дзе ў абавязковым парадку павінна знаходзіцца інфармацыя аб правядзенні выбараў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь;

- праводзіць праверку подпісаў за вылучэнне кандыдата ў прэзідэнты выключна ў названых у законе мэтах, не дапускаючы прызнання іх недакладнымі выключна па фармальным прыкметах;

- зняць забарону на раздачу інфармацыйных матэрыялаў аб асобе, якая вылучаецца кандыдатам у прэзідэнты, у перыяд збору подпісаў;

- даць кандыдатам час для выступу на дзяржаўным тэлебачанні бясплатна ў аб'ёме, здольным кампенсаваць адсутнасць магчымасці бясплатна, з захаваннем эпідэмілагічных правілаў праводзіць сустрэчы з выбаршчыкамі; прадугледзець магчымасць бясплатнай трансляцыі на дзяржаўным тэлебачанні ўласных інфармацыйных матэрыялаў кандыдатаў;

забяспечыць рэальную роўнасць магчымасцяў кандыдатаў па выкарыстанні дзяржаўнага тэлебачання;

- ажыццяўляць падлік галасоў у рэжыме відэаканферэнцыі спосабам, які забяспечвае магчымасць акрэдытаваным назіральнікам, давераным асобам кандыдатаў і прадстаўнікам сродкаў масавай інфармацыі назіраць усе этапы падліку, а таксама прадугледзець права гэтых асоб атрымаць копію пратакола аб выніках галасавання ў электронным выглядзе, альбо праводзіць падлік на выбарчым участку ў прысутнасці ўсіх асобаў, знаходжанне якіх пры падліку галасоў прадугледжана выбарчым заканадаўствам, аднак сам падлік ажыццяўляць у мэтах забеспячэння бяспекі прысутных, адным сябрам камісіі з агучваннем волевыяўлення выбаршчыкаў у кожным бюлетэні і дэманструючы яго ўсім асобам, якія знаходзяцца на бяспечнай адлегласці, вызначаным у рэкамендацыях СААЗ;

- на ўсіх этапах правядзення выбарчай кампаніі сумесна з Міністэрствам аховы здароўя Рэспублікі Беларусь прымаць меры для забеспячэння бяспечных для жыцця і здароўя выбаршчыкаў і ўдзельнікаў выбарчага працэсу ўмоў.

Вярхоўнаму Суду Рэспублікі Беларусь:

- забяспечыць магчымасць разгляду выбарчых спрэчак з дапамогай укаранення элементаў электроннага судаводства, у тым ліку забяспечыць магчымасць правядзення судовага працэсу без непасрэднага ўдзелу заяўнікаў і прадстаўнікоў зацікаўленых органаў і арганізацый, а з дапамогай відэасувязі з выкарыстаннем інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій.

У той жа час звяртаем увагу, што правядзенне свабодных і справядлівых выбараў звязана з імплементацыяй у выбарчае заканадаўства [рэкамендацый БДПЧ АБСЕ](#), тым больш, што большасць такіх рэкамендацый можа быць рэалізавана праз пастановы Цэнтральнай камісіі Рэспублікі Беларусь.